

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan
sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallin-
tokokeilualueella vuosina 2005-2009**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokokeilualueella vuosina 2005-2009. Esityksen mukaan työnantajan sosiaaliturvamaksu poistettaisiin viideksi vuodeksi Kajaanin ja Kuhmon kaupungeissa, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vuolijoen kunnissa. Vapautuksen piiriin kuuluisivat yksityiset työnantajat eli yritykset ja kotitaloustyönantajat, valtion liikelaitokset sekä kuntatyönantajat. EY-lainsäädännöstä johtuen kuitenkin esimerkiksi maatalous, porotalous, kalastus ja liikenne olisivat vapautuksen ulkopuolella. Tarkoituksena on tukea työnantajien sosiaaliturvamaksua koskevalla vapautuksella työllisyyttä ja työllistämisedellytyksiä. Sosiaaliturvamaksuja menetettäisiin noin 4,5 miljoonaa euroa vuodessa, mikä katettaisiin nostamalla työnantajan sosiaaliturvamaksua 0,008 prosenttiyksikköä.

Esityksen mukaan työnantaja tekisi maksuvapautuksen saadakseen verovirastolle Verohallituksen vahvistaman kaavan mukaisen aloittamisilmoituksen. Työnantaja saisi omaaloitteisesti ilman eri päätöstä tehdä maksuvapautusvähennyksen sen palkanmaksukuukauden sosiaaliturvamaksusta, jona aloittamisilmoitus on jätetty verovirastolle. Verovirasto voisi erityisestä syystä päättää, että

maksuvapautus tulee voimaan aloittamisilmoituksen jättämiskuukautta aikaisemmasta ajankohdasta. Maksuvapautus koskisi kuitenkin aikaisintaan tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaaliturvamaksua. Laissa säädettäisiin EY-sääntelyyn liittyen maksuvapautuksen enimmäismäärästä, joka olisi 30 000 euroa kultakin palkanmaksuvuodelta maksettavasta sosiaaliturvamaksusta.

Laissa olisi lisäksi muun muassa säännökset veroviraston ja työvoima- ja elinkeinokeskuksen yhteistyöstä, veroviraston toimivallasta perusteettomasti suorittamatta jätetyn työnantajan sosiaaliturvamaksun maksuunpanoon, veroviraston ja Verohallituksen tarkastusoikeudesta, tiedonsaantioikeudesta ja oikeudesta tietojen luovuttamiseen sekä muutoksenhausta. Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki olisi määräaikainen. Se on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 ja se olisi voimassa vuoden 2009 loppuun siten, että viimeisen kerran vapautuksen sosiaaliturvamaksusta saisi tammikuussa 2010 joulukuussa 2009 maksettavien palkkojen perusteella.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	4
1.3. Nykytilan arviointi.....	4
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	5
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	5
2.2. Keskeiset ehdotukset	5
3. Esityksen vaikutukset	6
3.1. Taloudelliset vaikutukset	6
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	6
3.3. Vaikutukset aluekehityksen kannalta	7
4. Asian valmistelu.....	7
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	7
4.2. Lausunnot.....	7
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1. Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokoei-	
lualueella vuosina 2005 — 2009	8
2. Voimaantulo.....	15
3. Säättämisjärjestys	15
LAKIEHDOTUS	17
työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokokeilual-	
eella vuosina 2005-2009.....	17

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Työnantaja on velvollinen suorittamaan Kansaneläkelaitokselle kansaneläkelain (347/1956) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua työnantajan kansaneläkemaksun ja sairausvakuutuslain (364/1963) 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua työnantajan sairausvakuutusmaksun. Maksut suoritetaan käytännössä yhtenä maksuna, työnantajan sosiaaliturvamaksuna. Työnantajan kansaneläkemaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun maksuperusteesta säädetään työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 ja 2 §:ssä. Maksut suoritetaan ennako- ja pidätyksen yhteydessä ennako- ja pidätyksen alaisen palkan perusteella. Maksujen perusteena on myös rajoitetusti verovelvolliselle maksettava palkka sekä tuloverolain (1535/1992) 77 §:ssä tarkoitettu ulkomaantyötulon rahana maksettava osa. Työnantajan kansaneläkemaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun suuruudesta on säädetty vuosittain annetuilla budjettilaeilla. Maksut ovat vuodesta 1982 olleet eri suuruisia yksityisille työnantajille ja julkisen tahon työnantajille. Veroluonteisilla maksuilla on voitu jossain määrin säädellä eri työnantajilta perittävien työvoimakustannuksien määrää suhdannetilannetta vastaavasti. Yksityisten työnantajien kansaneläkemaksu on vuodesta 1973 peritty porrastettuna kahden vuoden jaksoa lukuun ottamatta. Alueellisesti maksuja on Suomessa porrastettu vuosina 2003-2005 toteutettavan kokeilun puitteissa. Kokeilu on toteutettu Enontekiön, Inarin, Kemijärven, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Sallan, Savukosken, Sodankylän, Utsjoen ja Ylitornion kunnissa sekä ns. A-saaristokunnissa eli Hailuodon, Houtskarinvuonon, Inarinvuonon, Nauvon ja Velkuan kunnissa. Kokeilu ei ole koskenut kuntatyönantajia.

Kansaneläkemaksun porrastus tehdään kolmeen eri makсутasoon työnantajan kuluvaan käyttöomaisuuden hankintamenoista tekemien poistojen ja maksettujen palkkojen suhteen perusteella. Alimpaan, I maksuluok-

kaan kuuluvat sellaiset yksityiset työnantajat, joiden verotuksessa vahvistettujen vuotuisten poistojen määrä ei ylitä 50 500 euroa tai, jos poistot ylittävät 50 500 euroa, niiden osuus on alle 10 prosenttia yrityksen samana verovuonna maksamien palkkojen määrästä. Keskimmäiseen, II maksuluokkaan kuuluvat ne liiketoimintaa harjoittavat yritykset, joiden vuotuisten poistojen määrä ylittää 50 500 euroa ja on vähintään 10 mutta enintään 30 prosenttia maksettujen palkkojen määrästä. Ylimpään, III maksuluokkaan kuuluvat sellaiset liiketoimintaa harjoittavat yritykset, joiden poistojen määrä ylittää 50 500 euroa ja on samalla yli 30 prosenttia maksettujen palkkojen määrästä. Lukumääräisesti valtaosa yrityksistä kuuluu alimpaan maksuluokkaan. Yksityisten työnantajien kansaneläkemaksun porrastuksesta säädetään vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annetussa laissa (1206/2001). Laissa säädetään myös työnantajan kansaneläkemaksun ja sairausvakuutusmaksun suuruudesta. Lain 5 §:n mukaan työnantajan kansaneläkemaksun suuruus on yksityisten työnantajien I maksuluokassa 1,35 prosenttia, II maksuluokassa 3,55 prosenttia ja III maksuluokassa 4,45 prosenttia. Kunta- ja kirkkotyönantajien kansaneläkemaksu on samasta ajankohdasta lukien 2,40 prosenttia sekä valtiotyönantajien ja Ahvenanmaan maakunnan maksu 3,95 prosenttia. Työnantajan sairausvakuutusmaksun suuruudesta säädetään lain 4 §:ssä. Yksityisten työnantajien sekä kunta- ja kirkkotyönantajien sairausvakuutusmaksu on vuoden 2003 alusta 1,614 prosenttia sekä valtiotyönantajien ja Ahvenanmaan maakunnan maksu 2,864 prosenttia.

Valtiotyönantajiin kuuluvat valtion lisäksi valtion laitokset. Valtion liikelaitokset rinnastetaan maksun suuruutta määrättäessä yksityisiin työnantajiin (maksuluokka I—III). Kuntatyönantajia ovat mainitun lain mukaan kunta, kuntayhtymä ja kunnallinen liikelaitos. Kirkkotyönantajia ovat evankeliluterilainen kirkko, sen seurakunta ja seurakuntayhtymä sekä ortodoksinen kirkkokunta

ja sen seurakunta.

Työnantajan kansaneläkemaksu ja työnantajan sairausvakuutusmaksu peritään yhdessä työnantajan sosiaaliturvamaksuna. Sen suuruus on vuoden 2003 alusta yksityisten työnantajien I maksuluokassa 2,964 prosenttia, II maksuluokassa 5,164 prosenttia ja III maksuluokassa 6,064 prosenttia, kunta- ja kirkkotyönantajilla 4,014 prosenttia sekä valtiotyönantajalla ja Ahvenanmaan maakunnalla 6,814 prosenttia.

Työnantaja suorittaa työnantajan sosiaaliturvamaksun kuukausittain viimeistään palkanmaksua seuraavan kuukauden 10. päivänä. Maksu suoritetaan oma-aloitteisesti veron ennakonpidätyksen yhteydessä verovirastolle, joka tilittää maksut kuukauden 28. päivänä Kansaneläkelaitokselle. Työnantaja antaa maksamistaan palkoista ja työnantajamaksuista verovirastolle ennakkoperintälaissa (1118/1996) tarkoitetun valvontailmoituksen viimeistään maksukuukautta seuraavan kuukauden 15. päivänä. Palkan maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä työnantaja antaa verovirastolle vuosilmoituksen, jossa ilmoitetaan tiedot kaikista edellisestä vuonna maksetuista palkoista ja sosiaaliturvamaksuista. Työnantajan sosiaaliturvamaksun ennakonpidätyksen toimittamisessa ja ilmoitusmenettelyssä sovelletaan ennakkoperintälain ja ennakkoperintäasetuksen (1124/1996) vastaavia säännöksiä.

Työnantajan sosiaaliturvamaksua ei peritä ulkomaiselta työnantajalta, jollei tällä ole kiinteää toimipaikkaa tai edustajaa Suomessa. Maksusta on myös vapautettu kotitalous silloin, kun samalle työntekijälle maksettava palkka on enintään 1 500 euroa vuodessa. Suomessa ei ole työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaavaa yrittäjiltä yritystulon perusteella perittävää maksua. Työnantajan sosiaaliturvamaksun tuotto vuonna 2003 oli noin 2,25 miljardia euroa. Siitä noin 1,3 miljardia euroa käytettiin kansaneläkemenojen rahoitukseen ja noin 0,95 miljardia euroa sairausvakuutusmenojen rahoitukseen.

Sosiaaliturvamaksua koskevan palautusmallin mukaisesta järjestelmästä on säädetty ulkomaankauppaliikenteen kauppa-alusluettelosta annetussa laissa (1707/1991). Lain mukaan aluksella varustamatoimintaa harjoittavalle suomalaisen aluksen omistaval-

le yhteisölle myönnetään valtion varoista tukena maksettua sosiaaliturvamaksua vastaava määrä. Tuki myönnetään hakemuksen perusteella jälkikäteen. Tuen myöntää ja maksaa merenkulkuhallitus.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Harkittaessa alueellista työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamista, tulee esille kysymys siitä, onko tämä sopusoinnussa Euroopan yhteisön valtion tukia koskevan lainsäädännön kanssa. Valtion yrityksille antamasta tuesta säädetään Euroopan yhteisön (EY) perustamissopimuksen 87—89 artiklassa. Perustamissopimuksen määräysten soveltamiseksi Euroopan yhteisöjen komissio on antanut useita asetuksia ja muita alemmanasteisia tulkintaohjeita. Tulkintaohjeista eräs keskeisimmistä on alueellisia valtion tukia koskevat suuntaviivat (EYVL C 74, 10.3.1998 ja EYVL C 258, 9.9.2000).

Kysymys maksuvapautuksen sopivuudesta Euroopan yhteisön lainsäädännön kanssa on tullut ratkaistua Eduskunnan käsiteltäviä hallituksen esityksen 120/2002 laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003—2005. Kuntatyönantajan ottaminen kokeilun piiriin ei tässä mielessä muuta esityksen arviointia, koska kuntatyönantajia ei Euroopan yhteisön valtion tukia koskeva lainsäädäntö koske.

1.3. Nykytilan arviointi

Suomessa on työnantajamaksujen alueellista porrastamista selvitetty useassa yhteydessä, ja sitä myös kokeillaan käytännössä rajatulla alueella. Kokeilualue koostuu eräistä Lapin kunnista ja saaristokunnista. Yhteistä näille alueille on voimakas muuttotappio.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän Syrjäisen maaseudun teemaryhmä esitti joulukuussa 1999 työnantajan kansaneläkemaksun alueellista porrastamista Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Lapissa. Pohjois-Suomen neuvottelukunnan lokakuussa 2001 julkistamassa Pohjois-Suomen strategiassa (Puoli Suomea samalle viivalle – Strategia Pohjois-Suomen kehittämiseksi vuoteen 2010) ehdotetaan muun muassa, että kaikki työnantajan

sosiaaliturvamaksut (sisältäen muun muassa työeläkemaksun) puolitetaan Pohjois-Suomen pahimmilla työttömyys- ja muuttotappioalueilla. Tätä pidettiin strategia-asiakirjassa ehdotetuista keinoista kaikkein tehokkaimpana yksittäisenä välineenä vaikuttaa alueen työttömyyteen ja muuttotappioon.

Pääministeri Paavo Lipposen II hallitus päätti iltakoulussaan 25.9.2002 Kainuun hallintokokeilulakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä muista tukitoimista hallintokokeilualueelle. Yksi näistä toimenpiteistä oli työnantajan sosiaaliturvamaksun poistaminen Kainuussa. Pääministeri Matti Vanhasen hallitus on hallitusohjelmassaan, strategia-asiakirjassaan ja aluekehityksen valtakunnallisista tavoitteista päättäessään sitoutunut näiden tukitoimenpiteiden toteuttamiseen.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Maksun poistamisen tavoitteena on tukea yrityksiä työllistämisedellytyksiä Kainuun hallintokokeilualueella, missä maantieteelliset tekijät, ilmasto-olosuhteet, pitkät kuljetusmatkat, syrjäinen sijainti ja harva asutus lisäävät yritysten kustannuksia muuhun Suomeen verrattuna. Maksuvapautuksen ulottamisella kuntatyönantajiin on tarkoituksena tukea Kainuun julkisten palvelujen tuotantoa. Pyrkimyksenä on helpottaa uusien yritysten sijoittumista alueelle sekä edistää jo olemassa olevien yritysten toiminnan kehittämistä alueella. Yritysten tukeminen poistamalla sosiaaliturvamaksu parantaisi näiden työnantajien työllistämismahdollisuuksia. Kuntatyönantajille maksun poistaminen tarjoaa kompensatiota hallintokokeilun valmistelun ja toimeenpanon aiheuttamiin kustannuksiin. Se myös vähentää tarvetta muihin kuntiin kohdistuviin tukitoimiin.

Tavoitteena on, että työttömyyden väheneminen ja uusien työpaikkojen syntyminen hillitsi poismuuttoa alueelta ja vahvistaisi siten kuntien taloutta ja väestöpohjaa. Teknisesti tuki toteutettaisiin samalla tavalla kuin jo käynnissä oleva työnantajan sosiaaliturvamaksun poistaminen, jottei Kainuuta var-

ten tarvitsisi luoda uusia järjestelmiä.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Työnantajan sosiaaliturvamaksu poistettaisiin viideksi vuodeksi Kajaanin ja Kuhmon kaupungeissa, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vuolijoen kunnissa. Poistamisen piiriin kuuluisivat EY-lainsäädännöstä johtuvien rajoitusten sellaiset yritykset ja valtion liikelaitokset, joilla on kiinteä toimipaikka hallintokokeilualueella, sekä kotitaloustyönantajat ja kuntatyönantajat, jos työ suoritetaan hallintokokeilualueella.

Poistaminen toteutettaisiin de minimis -tukea koskevien säännösten (komission asetus (EY) N:o 69/2001 EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen) mukaisesti. Komission asetuksen mukaan alennuksen kohteena eivät voi olla yritykset, joiden toimialana on liikenteen ala tai EY:n perustamissopimuksen liitteessä I tarkoitettujen tuotteiden tuottaminen, jalostus tai kaupan pitäminen. Viimeksi mainittu rajaisi maksuvapautuksen ulkopuolelle kalastuksen, vesiviljelyn ja tietyt maataloustuotteet. Lisäksi alennuksen piiriin kuuluvan yrityksen saamien kaikkien vähämerkityksisten tukien kokonaismäärä ei saa ylittää 100 000 euroa kolmen vuoden ajanjaksolla. Enimmäismäärän ylittämisen välttämiseksi laissa ehdotetaan, että yritystoimintaa harjoittavan työnantajan ja kuntatyönantajan tämän lain nojalla tekemien maksuvapautusvähennysten määrä ei saisi ylittää 30 000 euroa kultakin palkanmaksuvuodelta määrättyvästä sosiaaliturvamaksusta eli maksuvapautuksen aikana määrä ei saisi ylittää yhteensä 150 000 euroa.

Sosiaaliturvamaksun poistaminen toteutettaisiin maksuvapautuksena. Työnantajan olisi maksuvapautuksen saadakseen tehtävä verovirastolle Verohallituksen vahvistaman kaavan mukainen aloittamisilmoitus. Työnantaja saisi oma-aloitteisesti ilman eri päätöstä tehdä maksuvapautusvähennyksen sen palkanmaksukuukauden sosiaaliturvamaksusta, jona aloittamisilmoitus on jätetty verovirastolle. Verovirasto voisi erityisestä syystä päättää, että maksuvapautus tulee voimaan aloittamisilmoituksen jättämiskuukautta aikaisem-

masta ajankohdasta. Maksuvapautus koskisi kuitenkin aikaisintaan tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määrättyä työnantajan sosiaaliturvamaksua.

Työnantaja vastaisi antamiensa tietojen oikeellisuudesta ja olisi vapautukseen oikeuttavien edellytysten lakatessa velvollinen suorittamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun siten kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa säädetään. Jos työnantajalla ei olisi tämän lain mukaan oikeutta maksuvapautukseen, verovirasto voisi määrätä perusteettomasti suorittamatta jätetyn työnantajan sosiaaliturvamaksun maksettavaksi.

Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus antaisi pyynnöstä Verohallitukselle ja toimivaltaiselle verovirastolle tietoja de minimis -sääntelyn soveltamisesta sekä avustaisivat maksuvapautuksesta tiedottamisessa yrityksille ja kotitaloustyönantajille.

Lisäksi laissa säädettäisiin muun muassa veroviraston toimivallasta perusteettomasti suorittamatta jätetyn työnantajan sosiaaliturvamaksun maksuunpanoon, veroviraston ja Verohallituksen tarkastusoikeudesta, tiedonsaantioikeudesta ja oikeudesta tietojen luovuttamiseen sekä muutoksenhausta.

Lakia sovellettaisiin vuosina 2005—2009 maksettavien palkkojen perusteella määrättyvään työnantajan sosiaaliturvamaksuun siten, että ensimmäisen kerran vapautuksen saisi helmikuussa 2005 tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella. Viimeisen kerran vapautuksen saisi tammikuussa 2010 joulukuussa 2009 maksettujen palkkojen perusteella.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Maksuvapautuksen johdosta sosiaaliturvamaksuja menetettäisiin noin 4,5 miljoonaa euroa vuodessa, mikä katettaisiin nostamalla työnantajan sosiaaliturvamaksua 0,008 prosenttiyksikköä. Esimerkiksi jos 10 henkeä työllistävä työnantaja maksaisi palkkoja yhteensä 25 000 euroa kuukaudessa, työnantajan sosiaaliturvamaksu nousisi 2 euroa kuukaudessa.

Esityksellä tavoitellaan erityisesti myönteisiä yritysvaikutuksia keskeisimpänä vaikutus-

alueena yritysten ja kuntien työllistämisedellytykset ja sitä kautta työllisyyden parantaminen. Vapautuksen piirissä olevien yritysten lukumääräksi arvioidaan 3 200. Kooltaan yritykset olisivat lähes kaikki pk-yrityksiä eli yrityksiä, joiden henkilöstömäärä on enintään 249. Näistäkin yrityksistä olisi osa eli noin 75 prosenttia 1-5 henkilön mikroyrityksiä. Suuryritysten määrä jäisi alle 1 prosentin.

Niiden yritysten lukumäärän, jotka eivät toimialansa vuoksi olisi oikeutettuja maksuvapautukseen, arvioidaan hallintokokeilualueen koko yrityskannasta olevan noin 20 prosenttia. Merkittävimmän ryhmän näistä muodostaisivat maataloustuotteita valmistavat yritykset. Maksuvapautuksen ulkopuolelle jäisivät myös kuljetusyritykset, mukaan lukien taksiautoilijat. Niiden hallintokokeilualueella olevien yritysten lukumäärä, joiden sosiaaliturvamaksun maksuvapautuksen määrää rajoittaisi de minimis -tuella ehdotettu 90 000 euron enimmäismäärä kolmelle vuodelle, olisi alle 4 prosenttia maksuvapautuksen piiriin kuuluvista yrityksistä.

Esityksen tavoitteiden toteutuminen vahvistaisi hallintokokeilualueen kuntien väestöpohjaa ja elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia. Tälläkin olisi positiivista vaikutusta kuntien verokertymään ja sitä kautta kuntien talouteen. Myös maksun alentaminen kuntatyönantajilta toimisi samaan suuntaan.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Verohallinnon tietojärjestelmiin on tehty muutoksia aikaisemmin toteutetun työnantajan sosiaaliturvamaksun alentamiskokeilun vuoksi. Nämä muutokset palvelevat myös Kainuussa toteutettavaa sosiaaliturvamaksun poistamista. Asian käsittelyyn verovirastossa, asiakasneuvontaan, aloittamisilmoitusten käsittelyyn ja tallennukseen sekä vuosivalvonnan virheselvittelyyn kuluu 1—2 henkilötyövuotta. Verohallinnon ohella myös hallintokokeilualueen työvoima- ja elinkeinokeskuksille aiheutuu ehdotetusta maksuvapautuksesta jonkin verran lisätyötä.

Maksuvapautuksella ei ole organisaatiovaikutuksia.

3.3. Vaikutukset aluekehityksen kannalta

Lakiehdotuksessa on kyse määräaikaisesta laista, jolla tuettaisiin yritysten ja kuntien työllistämisedellytyksiä ja työllisyyttä sekä vaikutettaisiin muuttoliikkeeseen Kainuun hallintokokeilun olosuhteissa. Työministeriön tietojen mukaan hallintokokeilualueella työttömyysaste vuonna 2003 vaihteli 21 prosentin ja 16,6 prosentin välillä.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan hallintokokeilualue oli vuonna 2002 muuttotappio- aluetta. Alueen kunnista suurimmat nettomuuttokunnat olivat Kajaani ja Suomussalmi.

Sosiaaliturvamaksun poistamisen on arvioitu parantavan hallintokokeilualueen yritysten ja kuntien työllistämisedellytyksiä ja helpottavan uusien yritysten sijoittautumista alueelle. Tämän on arvioitu lisäävän jonkin verran työpaikkojen määrää ja parantavan työllisyysastetta. Asukkaiden mahdollisuudet jäädä asumaan kotiseuduilleen paranisivat, mikä hillitsisi poismuuttoa hallintokokeilualueen kunnista. Työpaikkojen tarjonnan kasvu myös rohkaisisi ihmisiä paluumuuttoon.

Tavoitteiden toteutuessa esitys kaventaisi alueellisia eroja. Esitys myös parantaisi alueen kilpailukykyä suhteessa muuhun maahan ja naapurimaihin Ruotsiin ja Norjaan, joissa sosiaaliturvamaksujen alueellinen porrastus on käytössä.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Pääministeri Paavo Lipposen II hallitus päätti iltakoulussaan 25.9.2002 Kainuun hallintokokeilulakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä muista tukitoimista hallintokokeilualueelle. Yksi näistä toimenpiteistä oli työnantajan sosiaaliturvamaksun alentaminen Kai-

nuussa. Pääministeri Matti Vanhasen hallitus on hallitusohjelmassaan, strategia-asiakirjassaan ja aluekehityksen valtakunnallisista tavoitteista päättäessään sitoutunut näiden tukitoimenpiteiden toteuttamiseen.

Tarvittavaa lainsäädäntöä on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa.

4.2. Lausunnot

Esityksestä saatiin lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskukselta. Valtiovarainministeriön lausuntoon liittyi verohallinnon lausunto ja työmarkkinajärjestöjen sekä Kansaneläkelaitoksen lausunnot liittyivät sosiaali- ja terveysministeriön lausuntoon.

Annetuissa lausunnoissa kritisoitiin esitysluonnoksen eräitä teknisiä puutteita, maksuvapautuksen kestoaikaa sekä toivottiin aikaisemman maksuvapautuskokeilun kokemuksia ennen uusia päätöksiä. Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus piti ehdotusta hyvänä toimenpiteenä Kainuun työllisyyden ja elinkeinopolitiikan kannalta.

Lakiehdotukseen tehtiin teknisiä muutoksia ja maksuvapautuksen voimassaoloaikaa lyhennettiin lausuntojen johdosta.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esitykseen liittyy myös erikseen annettava hallituksen esitys laiksi vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki työntäjän sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokokeilualueella vuosina 2005 – 2009

1 §. Pykälässä säädettäisiin vapautuksen toteuttamiseksi tarvittavasta poikkeuksesta työntäjän sosiaaliturvamaksusta annettuun lakiin (366/1963) ja asetukseen (940/1978). Säännöksen mukaan sen estämättä, mitä työntäjän sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa säädetään velvollisuudesta suorittaa työntäjän sosiaaliturvamaksua ja työntäjän sosiaaliturvamaksusta annetussa asetuksessa säädetään mainitun maksun suuruudesta, yksityinen työntäjä, kuntatyöntäjä ja valtion liikelaitoksista annetussa laissa (1185/2002) tarkoitettu valtion liikelaitos saisi tässä laissa säädetyillä edellytyksillä viiden vuoden kokeilujaksiksi vapautuksen velvollisuudesta suorittaa työntäjän sosiaaliturvamaksua. Yksityisellä työntäjällä tarkoitetaan yritystoimintaa harjoittavien työntäjien lisäksi myös kotitaloustyöntäjiä. Maantieteellisestä soveltamisalasta säädettäisiin 3 §:ssä.

2 §. Pykälässä säädettäisiin vapautuksen tarkoituksesta. Säännöksen mukaan maksuvapautuksen tarkoituksena on tukea työllisyyttä ja työntäjien työllistämisedellytyksiä hallintokokeilualueella.

Hallintokokeilualan kunnat kärsivät työttömyydestä ja muuttotappiosta. Maantieteelliset tekijät, ilmasto-olosuhteet, pitkät kuljetusmatkat, syrjäinen sijainti ja harva asutus lisäävät yritysten kustannuksia muuhun Suomeen verrattuna ja heikentävät siten työllistämisedellytyksiä. Sosiaaliturvamaksun poistamisen on arvioitu parantavan työllistämisedellytyksiä ja helpottavan uusien yritysten sijoittautumista alueelle. Tämän on arvioitu lisäävän työpaikkojen määrää ja parantavan työllisyysastetta. Tätä kautta asukkaiden mahdollisuudet jäädä asumaan kotiseuduilleen paranisivat, mikä hillitsisi poismuuttoa ja mahdollisesti myös rohkaisisi ihmisiä paluumuuttoon. Tämä vahvistaisi kuntien taloutta ja väestöpohjaa sekä vahvistaisi alueen kilpailukykyä.

3 §. Pykälässä säädettäisiin vapautuksen maantieteellisestä soveltamisalasta Maksuvapautus toteutettaisiin Kajaanin ja Kuhmon kaupungeissa, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vuolijoen kunnissa.

Ehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin sellaiseen yksityiseen työntäjäan, kuntatyöntäjäan ja valtion liikelaitokseen, jolla on tuloverolain 13 a §:ssä tarkoitettu kiinteä toimipaikka jossakin hallintokokeilualan kunnista. Pykälän 2 momentin mukaan maksuvapautus koskisi vain hallintokokeilualueella sijaitsevan kiinteän toimipaikan työntekijöille maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työntäjän sosiaaliturvamaksua. Myös jos kysymys on hallintokokeilualan toimipaikan työntekijästä, joka suorittaa esimerkiksi myynti- tai asennustyötä hallintokokeilualan ulkopuolella, työntäjä olisi vapautettu sosiaaliturvamaksusta. Sen sijaan jos työntäjällä on toimipaikkoja myös hallintokokeilualan ulkopuolella, työntäjä ei saisi vapautusta niissä työskentelevien työntekijöiden palkkojen perusteella maksetuista sosiaaliturvamaksuista, vaan ne tulisi maksaa työntäjän sosiaaliturvamaksusta annetun lain mukaisesti. Silloin kun työntekijällä on varsinainen työntekemispaiikka hallintokokeilualueella, erityiselle työntekemispaiikalle hallintokokeilualan ulkopuolella tehdystä työmatkasta saatu palkka kuuluisi maksuvapautuksen piiriin. Jos työntekijällä on tuloverolain 71 §:ssä tarkoitettu toissijainen työpaikka hallintokokeilualueella tai sen ulkopuolella, vain hallintokokeilualueella tehty työ kuuluisi maksuvapautuksen piiriin.

Kotitaloustyöntäjä olisi oikeutettu maksuvapautukseen, jos työ suoritetaan hallintokokeilualueella. Maksuvapautus koskisi esimerkiksi kotitaloustyöntäjän hallintokokeilualueella sijaitsevassa asunnossa tai vapaaajan asunnossa tehtävää työtä. Vastaavaa periaatetta noudatettiin aiemmin kotitalousvähennyksen osalta, kun oikeus vähennykseen oli alueellisesti rajoitettu.

4 §. Pykälä liittyy de minimis -tukea koskevaan EY-säätelyyn, jonka mukaisena

poistaminen on tarkoitus toteuttaa. De minimis -tukea koskee komission asetus (EY) N:o 69/2001, jota on käsitelty edellä jaksossa 1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaisten lain-sääädäntö. De minimis -sääntelyn rajoitukset koskevat vain yritystoimintaa harjoittavia työnantajia, joihin luetaan myös valtion liikelaitokset. Yleisesti voidaan todeta, että perustamissopimuksen 87 artiklan mukaiset valtiotukitoimenpiteet koskevat kaikkia taloudellista toimintaa harjoittavia yksiköitä niiden oikeudellisesta asemasta riippumatta.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että yritystoimintaa harjoittavan työnantajan maksuvapautuksen muodossa saama tuki on de minimis -tukea. Komission asetuksen 3 artiklan mukaan jäsenvaltion on tukea myöntäessään ilmoitettava yritykselle, että tuki on de minimis -tukea. Koska lakiehdotuksen mukaisessa maksuvapautuksessa ei tehdä tuen myöntämispäätöstä, tuen luonne on aiheellista todeta itse laissa, vaikka asiasta on tarkoitus tiedottaa yrityksille myös muuten.

Pykälän 1 momenttiin sisältyy myös informatiivinen säännös tuen enimmäismäärästä. Komission asetuksen 2 artiklan mukaan yhdelle yritykselle myönnettävän de minimis -tuen kokonaismäärä ei saa ylittää 100 000 euroa kolmen vuoden ajanjaksolla. Tätä enimmäismäärää sovelletaan tuen muodosta ja tavoitteista riippumatta. Kokonaismäärään lasketaan kaikki yrityksen saamat erilaiset de minimis -tuet.

Tuen määrällinen rajoitus koskee myös kuntatyönantajaa. Hallitusohjelman kuntapolitiikkaa koskevassa jaksossa todetaan, että julkista ja yksityistä työnantajaa kohdellaan tasavertaisesti muun muassa sosiaaliturvamaksuja koskevilla ratkaisuisilla.

Suomessa on yritysten julkisessa rahoituksessa käytössä pääasiassa komission 88 artiklan perusteella hyväksymiä tukiohjelmiä. Varsinaisia de minimis -asetuksen mukaisia järjestelmiä on ollut vain muutamia. Sisäasiainministeriön hallinnoima maakunnan kehittämisraha katsotaan de minimis -tueksi silloin, kun tuen saajan voidaan arvioida olevan yritys. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla de minimis -tukea on puolestaan myönnetty eräiden Finnvera Oyj:n lainojen (ns. pien- ja naisyrityslainat) yhteydessä. Myös komission hyväksymiä työvoima-

elinkeinokeskusten yritysostojen hallinnoimia kehittämistukia ja yrittäjäkoulutusta myönnetään käytännössä de minimis -tukea.

Kunnat ovat EU-jäsenyyden aikana tehneet komissiolle ainoastaan muutamia artiklan 88 kohdan 3 mukaisia aiottua tukea koskevia ilmoituksia. Tästä seuraa se, että kaikki muu kuntien myöntämä rahoitus artiklan 87 kohdan 1 merkityksessä on ollut de minimis -tukea, joka tulee huomioida laskettaessa sääntöön kuuluvaa 100 000 euron tuen enimmäismäärää. Esimerkiksi kunnan tarjoama markkinahintaa alhaisempi toimitilan vuokraus tulee huomioida de minimis -tueksi, mikäli tuelle ei olla kunnan toimesta erikseen haettu hyväksyntää EY:n komissiolta.

Vaikka tukea myöntävän viranomaisen tulee ilmoittaa yritykselle, jos tuki on de minimis -tukea, ei yrityksellä välttämättä ole tiedossa, mitkä kaikki sen saamista tuista kuuluvat de minimis -sääntelyn piiriin. Tämän vuoksi ja jotta 100 000 euron enimmäismäärää ei ylitettäisi eikä jouduttaisi tämän johdosta jälkikäteiseen sosiaaliturvamaksun maksuunpanoon, ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi vuotuisesta maksuvapautuksen enimmäismäärästä, joka olisi pienemmät kuin laskennallisen vuosittaisen de minimis -tuen enimmäismäärä (33 333 euroa). Ehdotuksen mukaan yritystoimintaa harjoittavan työnantajan tämän lain nojalla tekemien maksuvapautusvähennysten määrä ei saisi samalta palkanmaksuvuodelta ylittää 30 000 euroa. Ratkaisevaa on siis se, milloin palkka on maksettu, eikä sosiaaliturvamaksun suorittamispäivä. Ehdotettu marginaali on arvioitu tarkoitukseensa nähden riittäväksi.

5 §. Myös tämä pykälä liittyy edellä mainittuun de minimis -tukea koskevaan komission asetukseen (EY) N:o 69/2001. Pykälässä määriteltäisiin, mitkä työnantajat eivät ole maksuvapautuksen piirissä. Lähtökohdانا on, että Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa määritellyt toimialat ovat lain soveltamisalan piirissä, jollei jokin toimiala tai sen osaa ole suljettu lain soveltamisalasta.

Pykälän 1 kohdassa rajattaisiin maksuvapautuksen ulkopuolelle liikenne. Liikenteen toimialaan kuuluviksi katsotaan yritykset, jotka harjoittavat pääasiallisena toimintanaan

tavara- tai henkilöliikennettä siihen liittyvine palveluineen, mukaan lukien taksiautoilijat. Toimialaltaan matkailualan yritys, joka harjoittaa matkailun alaan liittyvää kuljetuspalvelua, olisi kuitenkin maksuvapautuksen piirissä.

Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa esimerkiksi Ilmailulaitos luokitellaan liikennettä palvelevaan toimintaan. Se ei harjoita tavara- eikä henkilöliikennettä, vaan muun muassa tuottaa lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja ja harjoittaa muuta toimialaansa liittyvää liiketoimintaa sekä muun muassa huolehtii lentoturvallisuudesta ja ilmailun kehittämisestä ja valvonnasta. Tämän mukaisesti Ilmailulaitos ja muu liikennettä palveleva toiminta kuuluisi maksuvapautuksen piiriin.

Perustamissopimuksen liitteen I perusteella maksuvapautuksen ulkopuolelle joudutaan rajaamaan kalastus, vesiviljely ja tietyt maataloustuotteet. Tätä koskee pykälän 2 kohta. Asetuksessa tarkoitettuun vesiviljelyyn kuuluu esimerkiksi kalankasvatus. Asetuksessa tarkoitettuun kalastukseen luetaan kalastuselinkeino. Sen sijaan kalastus matkailutuotteena olisi maksuvapautuksen piirissä.

EY:n perustamissopimuksen liitteessä I tarkoitettuja maataloustuotteita jalostavia yrityksiä ovat sellaiset yritykset, jotka harjoittavat liitteessä tarkoitettujen maataloustuotteiden sellaista lajittelua, pakkaamista, säilyttämistä, jalostamista tai muuta käsittelyä, jonka jälkeen tuote on edelleen maataloustuote. Tällaisia yrityksiä ovat esimerkiksi I-hanjalostusta (esimerkiksi sian-, naudan- ja poronlihatuotteet), marjojen jalostusta (hillot ja mehut) sekä vihannesten ja kasvien jalostusta (esimerkiksi perunan jatkokäsittely, kuten kuoriminen tai keittäminen) harjoittavat yritykset. Perustamissopimuksen liitteessä tarkoitettut tuotteet on listattu yksilöidysti tullitariffiluetteloon.

Perustamissopimuksen liitteessä I on myös ryhmä, jossa mainitaan muun muassa elävät puut ja muut elävät kasvit. Se, mitä tämä liitteen ilmaisu ja viittaukset siihen muissa EY-säädöksissä eri yhteyksissä merkitsevät metsätalouden, metsäteollisuuden ja muun kaadettua puuta jalostavan toiminnan kannalta, on tulkinnanvaraista. Vapautus voitaisiin myöntää ainakin toiminnoille, jotka liittyvät

"kaadettuun puuhun". Tällaisiksi toiminnoiksi voidaan katsoa esimerkiksi puun kaatoon, raakapuukauppaan, sahaukseen ja haketuksen liittyvät toiminnot. Sen sijaan "eläviin puihin" liittyviä toimintoja, jotka siis rajautuisivat maksuvapautuksen ulkopuolelle, olisivat esimerkiksi metsänhoidollisia töitä suorittavat yhteisöt ja yritykset.

Maailman kauppajärjestön (WTO) tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen (EYVL L 336, 23.12.1994) perusteella komission asetuksessa on rajattu de minimis -säännön soveltamisalan ulkopuolelle myös vientiin liittyvän toiminnan tuki eli tuki, joka liittyy välittömästi vientimääriin, jakeluverkon perustamiseen ja toimintaan tai muuhun vientitoimintaa liittyviin juokseviin kustannuksiin sekä tuki, jolla suositetaan kotimaisia tuotteita tuontituotteiden kustannuksella. Tässä laissa tarkoitettu tuki, eli vapautus työnantajan sosiaaliturvamaksusta, ei kuitenkaan täytä vientituen kriteereitä, koska tuki myönnetään yrityksen jokapäiväisten toimintamenojen alentamiseen, ei yrityksen viennin edistämiseen tai tiettyjen tuontituotteita vastaavien kotimaisten tuotteiden tuotantoon.

6 §. Pykälässä säädettäisiin aloittamisilmoituksesta. Ehdotuksen mukaan työnantajan olisi maksuvapautuksen saadakseen tehtävä verovirastolle aloittamisilmoitus.

Aloittamisilmoituksen tarkoituksena on rekisteröidä maksuvapautuksen piiriin kuuluvat työnantajat. Aloittamisilmoituksen tiedot palvelisivat myös vaikutusten seurantaan. Näin ollen ehdotetaan, että ilmoituksessa olisi annettava tieto työnantajan toimialasta, kotipaikasta, hallintokokeilualueen kunnassa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta ja sen työntekijöiden lukumäärästä, kyseisessä toimipaikassa ilmoitusta edeltävän kalenterivuoden aikana maksettujen palkkojen ja niiden perusteella suoritettavan työnantajan sosiaaliturvamaksun määrästä, ilmoitusta edeltävän kolmen vuoden aikana työnantajalle myönnettyistä ja maksetuista de minimis -tuista sekä Verohallituksen määräämät muut tarvittavat tiedot.

Aloittamisilmoituksessa käytettäisiin samoja lomakkeita kuin käytetään nyt kokeilun piirissä olevissa kunnissa.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja olisi velvollinen välittömästi ilmoittamaan

verovirastolle, jos muut kuin työntekijöiden, palkkojen tai sosiaaliturvamaksun määrää koskevat aloittamisilmoituksen tiedot maksuvapautuksen aikana muuttuvat. Näin ollen työnantaja olisi velvollinen ilmoittamaan esimerkiksi, jos yrityksen pääasiallisessa toimialassa, kotipaikassa, kiinteässä toimipaikassa tai yrityksen saamista de minimis -tuissa tapahtuu muutoksia. Jos työnantaja kyseisen muutoksen johdosta olisi oikeutettu tekemään aikaisempaa suuremman maksuvähennyksen, verohallinto tekee ilmoituksen perusteella seurantajärjestelmiinsä vastaavan tarkistuksen. Jos tapahtunut muutos tarkoittaa, että maksuvapautuksen edellytyksiä ei enää ole tai edellytykset on vain osittaiseen maksuvapautukseen, olisi työnantaja pykälän 3 momentin perusteella velvollinen omaaloitteisesti suorittamaan sosiaaliturvamaksun kokonaan tai osittain.

Pykälän 3 momentti koskisi työnantajan vastuuta antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Työnantaja olisi vapautukseen oikeuttavien edellytysten lakatessa velvollinen suorittamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun siten kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa säädetään. Säännöksellä on yhtymäkohta jäljempänä ehdotettuun 11 §:ään, jonka mukaan verovirasto voisi määrätä perusteettomasti maksamatta jätetyn sosiaaliturvamaksun maksettavaksi.

7 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimivaltaisesta verovirastosta. Säännöksen mukaan toimivaltainen verovirasto olisi työnantajan kotipaikan verovirasto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianomaisten työvoima- ja elinkeinokeskusten avusta de minimis -säännön soveltamiskysymyksissä sekä tiedottamisessa. Ehdotuksen mukaan Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus antaisi pyynnöstä Verohallitukselle ja toimivaltaiselle verovirastolle tietoja 4 ja 5 §:n soveltamisen perusteista sekä avustaisivat maksuvapautuksesta tiedottamisessa sen piiriin kuuluville työnantajille. Työvoima- ja elinkeinokeskuksilla on yritystukia ja de minimis -säännön soveltamista koskevaa erityisasiantuntemusta ja ne tuntevat alueen yrityskannan. Todettakoon, että mainittu säännös ei oikeuttaisi yksikötason salassa pidettävien tietojen saantiin, vaan siitä säädettäisiin jäljempänä ehdotuksen 12 §:ssä.

8 §. Pykälä koskisi maksuvapautusmenettelyn käynnistymistä. Ehdotuksen mukaan työnantaja saisi oma-aloitteisesti ilman eri päätöstä tehdä maksuvapautusvähennyksen sen palkanmaksukuukauden sosiaaliturvamaksusta, jona 6 §:ssä tarkoitettu aloittamisilmoitus on jätetty verovirastolle. Mitään erillistä myöntämis- tai hyväksymispäätöstä taikka hylkäämispäätöstä ei tehtäisi. Tarkoituksena on välttää turhaa byrokratiaa ja käynnistää ja toteuttaa maksuvapautus mahdollisimman pitkälle massamenettelynä, jollaisena sosiaaliturvamaksumenettely muutoinkin toteutetaan.

Työnantaja voi hakea työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettua ennakkoratkaisua. Kyseisen 8 §:n mukaan ennakkoratkaisuun ja siitä tehtyyn valitukseen sovelletaan ennakkoperintälain vastaavia säännöksiä.

Jos aloittamisilmoituksesta tai muualta, esimerkiksi työvoima- ja elinkeinokeskukselta saaduista tiedoista, ilmenee, että maksuvapautusvähennyistä sovelletaan väärin perustein, verovirasto perii puuttuvan sosiaaliturvamaksun määrän siten kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10 §:ssä säädetään. Maksuunpanopäätöksestä työnantajalla on valitusoikeus.

Työnantaja voisi tehdä aloittamisilmoituksen jo ennen kuin maksuvapautus tammikuun alusta 2005 alkaa. Tähän liittyen ehdotetaan säädettäväksi, että maksuvapautus koskisi kuitenkin aikaisintaan tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaaliturvamaksua. Pykälän 2 momentin mukaan verovirasto voisi erityisestä syystä päättää, että maksuvapautus tulee voimaan aloittamisilmoituksen jättämiskuukautta aikaisemmasta ajankohdasta. Aloittamisilmoituksen laiminlyönti tai antaminen viivästyneenä ei olisi tässä pykälässä tarkoitettu erityinen syy aikaistaa voimaantuloa. Säännöksessä tarkoitettu erityinen syy voisi olla esimerkiksi se, että ennakkoratkaisun antaminen viivästyy, tai että kotitaloustyönantaja ei ole osannut ennakoita vuoden aikana samalle työntekijälle maksettavien palkkojen määrän ylittävän 1 500 euroa, jolloin työnantajan sosiaaliturvamaksu tulisi muutoin maksettavaksi. Vapautusajankohtaa aikaistettaessa työnantajan tulee täyttää edel-

lä säädettäväksi ehdotetut edellytykset jo kyseisestä aikaisemmasta ajankohdasta lukien.

Työnantajan oikeudesta saada takaisin liikaa tai aiheettomasti suorittamansa sosiaaliturvamaksun määrä säädetään työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 13 §:ssä. Työnantaja voi vähentää määrän myöhemmin suoritettavasta sosiaaliturvamaksusta tai hakea määrän palauttamista sen mukaisesti kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa asetuksessa säädetään. Verovirasto voi palauttaa liikaa tai aiheettomasti maksetun määrän myös viranpuolesta. Sosiaaliturvamaksua palautettaisiin ko keiluajalta yleensä sen vuoksi, että sosiaaliturvamaksua on erehdyksessä maksettu tai verovirasto on päätöksellään aikaistanut maksuvapautuksen alkamisajankohtaa. Työnantajalla on oikeus saada verovirastolta takaisin päivärahaa vastaavalta osalta palkkaa suorittamansa sosiaaliturvamaksu sosiaaliturvamaksusta annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaisesti silloin, kun palkasta on maksettu sosiaaliturvamaksu verovirastolle.

9 §. Edellä 6 §:n 2 momentin nojalla työnantaja olisi velvollinen ilmoittamaan, jos hänen kelpoisuudessaan osallistua maksuvapautukseen tapahtuu muutoksia, ja pykälän 3 momentin mukaan työnantaja olisi vapautukseen oikeuttavien edellytysten lakatessa velvollinen suorittamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun siten kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa säädetään. Jos työnantaja jättäisi perusteettomasti sosiaaliturvamaksun maksamatta tai tekisi liian suuren vähennyksen, verovirastolla olisi ehdotetun 9 §:n nojalla oikeus ryhtyä sosiaaliturvamaksun perimiseen jälkikäteen.

Ehdotuksen mukaan jos työnantajalla ei ole tämän lain mukaan oikeutta maksuvapautukseen tai osaan siitä, työnantajan sosiaaliturvamaksun jälkikäteen tapahtuvaan perimiseen työnantajalta ja maksunlisäykseen sovellettaisiin, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10 ja 11 §:ssä säädetään. Mainitun lain 10 §:n mukaan työnantaja on valtiolle vastuussa sosiaaliturvamaksusta, jonka hän on velvollinen suorittamaan. Jos työnantaja on jättänyt sosiaaliturvamaksun osaksi tai kokonaan suorittamatta, sovelletaan virheen oikaisemiseen ja puuttuvan määrän perimiseen työnantajalta, mitä en-

nakkoperintälaissa ennakonpidätyksen laiminlyönnin oikaisemisesta ja perimisestä on säädetty. Jos sosiaaliturvamaksu on jätetty suorittamatta tai se on suoritettu säädetyn maksupäivän jälkeen, sille pannaan maksuun veronlisäys sen mukaan kuin veronlisäyksestä ja viivekorosta annetusta laissa (1556/1995) säädetään. Laiminlyödyn sosiaaliturvamaksun määrän arvioimisesta ja korottamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä ennakonpidätyksen osalta on säädetty tai määrätty maksamista koskevasta vastuusta. Mainitun lain 11 §:n mukaan 10 §:ssä tarkoitettu maksuunpano on toimitettava kuuden vuoden kuluessa sen vuoden lopusta lukien, jona maksun suorittamisvelvollisuus on syntynyt.

10 §. Pykälässä säädettäisiin työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan maksuvapautuksessa mukana olevien työnantajien olisi tammikuussa annettavalla vuosi-ilmoituslomakkeella ilmoitettava verovirastolle myös edellisen vuoden aikana tekemiensä maksuvapautusvähennyksen yhteismäärästä. Verohallitus voisi vuosi-ilmoituslomakkeella pyytää maksuvapautuksen piiriin kuuluvilta työnantajilta myös muita, kokeilun tulosten arvioinnissa tarvittavia tietoja. Työllisyysvaikutusten arvioimiseksi tullaan esimerkiksi tarvitsemaan tieto työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden lukumäärästä. Ilmoitusvelvollisuus koskisi kaikkia maksuvapautuksen piiriin tulevia työnantajia.

Satunnainen työnantaja antaa nykyisin vuosi-ilmoituksella palkansaajakohtaiset tiedot, joissa sosiaaliturvamaksun määrää ei ilmoiteta. Jatkossa työnantajan olisi annettava vuosi-ilmoituksen yhteydessä maksuvapautusvähennystä koskevat tiedot verohallituksen vahvistamalla lomakkeella.

Säännöllisesti palkkoja maksavat työnantajat, jotka tekevät kuukausittain ennakoperintälain 32 §:ssä tarkoitettua valvontailmoituksen edellisen kuukauden aikana maksamiensa palkkojen perusteella suorittamista ennakonpidätyksistä ja sosiaaliturvamaksuisista, merkitsisivät maksuvapautusvähennyksen määrän myös valvontailmoitukseen. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

11 §. Ehdotetun pykälän mukaan palkkirjanpidosta olisi voitava todeta maksuva-

pautukseen oikeuttava palkkojen määrä palkansaajittain. Maksuvapautusmenettelyn valvonta tapahtuu pääasiassa jälkikäteen. Koska työnantajilla on taloudellista intressiä päästä vapautusmenettelyn piiriin, voi tämä johtaa tilanteisiin, joissa vapautusmenettelyä hyödynnetään perusteettomasti. Ehdotettu säännös on tarpeen, jotta vapautuksen perusteet voitaisiin jälkikäteen tarkistaa. Verohallitus antaa tarkemmat määräykset palkkakirjanpidoon järjestämisestä.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että palkkakirjanpitoa on säilytettävä edellä mainituilta osin 10 vuotta siitä, kun maksuvapautus on työnantajan kohdalla tullut 8 §:n mukaisesti voimaan. De minimis -tukea koskevan komission asetuksen (EY) N:o 69:2001 3 artiklan 3 kohdan mukaan yksittäistä vähämerkityksistä tukea koskevat asiakirjat on säilytettävä kymmenen vuoden ajan tuen myöntämispäivästä. Artiklassa on jäsenvaltiolle asetettu velvoite toimittaa komissiolle tämän kirjallisesta pyynnöstä kaikki tiedot, joita komissio pitää tarpeellisenä sen arvioimiseksi, onko asetuksen edellytyksiä noudatettu varsinkin yksittäisen yrityksen saaman tuen kokonaismäärän osalta. Koska ennakkoperintälain 36 §:n mukaan osaa palkkakirjanpitoon liittyvästä aineistosta koskee kuuden vuoden säilytysaika, on tarpeen säätää tätä kokeilua koskien erityinen kymmenen vuoden säilytysaika.

12 §. Ehdotuksen mukaan tässä laissa tarkoitettuun maksuvapautukseen sovellettaisiin, mitä ennakkoperintälain 37 §:ssä säädetään verotarkastuksesta ja tiedonantovelvollisuudesta.

Ennakkoperintälain 37 §:n nojalla verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) säännökset verotarkastuksesta ja tiedonantovelvollisuudesta koskevat myös ennakkoperintämenettelyä. Esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain 23 §:ssä säädetään verohallituksen ja veroviraston oikeudesta tarkastaa asiakirjoja sekä uhkasakosta, jonka verohallitus voi asettaa. Lisäksi ennakkoperintälain 37 §:n mukaan ennakonpidätyksen alaisen suorituksen maksajan on esitettävä Suomessa tarkastettavaksi kirjanpitonsa tai muistiinpanonsa sekä mikä tahansa aineisto, tarpeisto tai omaisuus, joka saattaa olla tarpeen verotarkastusta toimitettaessa, kuten suorituksen

saajan maksajalle jättämä ennakonpidätystä koskeva aineisto. Myös ennakonpidätyksen alaisen suorituksen saaja on velvollinen kehotuksesta esittämään tarkastettavaksi ennakonpidätystä koskevan aineiston. Mitä ennakonpidätyksen alaisen suorituksen maksajasta säädetään, koskee jokaista, jolla on hallussaan edellä tarkoitettua aineistoa. Tiedonanto- ja esittämisvelvollisuuden sisällöstä ja laajuudesta sekä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä säädetään verotusmenettelystä annetussa laissa ja asetuksessa (763/1998).

13 §. Pykälässä säädettäisiin veroviraston ja Verohallituksen oikeudesta saada pyynnöstä tietoja muilta viranomaisilta sekä tietojen luovuttamisesta edelleen muille viranomaisille. Säännöksen 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta saada tietoja salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä. Verovirastolla ja Verohallituksella olisi oikeus saada muilta viranomaisilta tietoja työnantajan kotipaikasta, toimipaikkojen sijainnista ja toimialasta, de minimis -tuesta, jota on myönnetty ja maksettu yritystoimintaa harjoittavalle työnantajalle sekä maksuvapautuksen edellytysten selvittämiseksi välttämättömät muut tiedot. Säännöksessä tarkoitettujen muut viranomaiset luovuttaisivat tietoja vain pyynnöstä. Verovirasto ja Verohallitus saisivat tiedot maksutta. Käytännössä tärkeimmät tiedot luovuttavat viranomaiset tulisivat olemaan työvoima- ja elinkeinokeskukset, joilta saataisiin tietoja de minimis -tuesta, sekä Tilastokeskus toimialatietojen osalta. Tietoja luovuttavia viranomaisia voisivat olla myös muut valtion ja kuntien viranomaiset sekä maakuntien liitot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin veroviraston ja Verohallituksen tämän lain nojalla saamien tietojen luovuttamisesta edelleen. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa (1346/1999) olevia säännöksiä noudattaen. Lisäksi ehdotetaan, että tietoja voitaisiin salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa sisäasiainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle, muille de minimis -tukia myöntäville viran-

omaisille sekä toimivaltaiselle Euroopan unionin toimielimelle. Tietojen luovuttaminen tapahtuisi pyynnöstä. Momentin 1 kohdan mukaan sisäasiainministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle voitaisiin luovuttaa maksuvapautuksen arvioinnissa ja seurannassa tarvittavia tietoja. Tällaisia tietoja ovat tiedot maksuvapautuksen saajista ja määristä. Lisäksi maksuvapautuksen tulosten arvioinnissa tarvitaan tietoja esimerkiksi maksuvapautuksen saaneiden työnantajien palveluksessa olevien työntekijöiden lukumäärästä.

Kansaneläke- ja sairausvakuutusmenoja rahoitetaan työnantajan sosiaaliturvamaksun lisäksi myös muun muassa valtion varoin. Sosiaali- ja terveysministeriö osoittaa Kansaneläkelaitokselle kyseiset valtion rahoitusosuudet. Näiden rahoitusosuuksien suuruuteen vaikuttavat myös työnantajan sosiaaliturvamaksun tuotoissa tapahtuvat muutokset. Siksi sosiaali- ja terveysministeriö tarvitsee vuosittain myös määrärahatarpeen arviointia varten tiedot maksuvapautusten määristä. Myös tästä säädettäisiin momentin 1 kohdassa.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin veroviraston ja Verohallituksen oikeudesta luovuttaa muille de minimis -tukia myöntäville viranomaisille tietoja yritystoimintaa harjoittavien työnantajien saamista de minimis -tuista. Tällaisia muita tukiviranomaisia olisivat muun muassa työvoima- ja elinkeinokeskukset, kunnat ja maakuntien liitot. Tietoja voitaisiin luovuttaa paitsi veroviraston myöntämästä de minimis -tuesta myös työnantajan ilmoittamista muista tuista.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin veroviraston ja Verohallituksen oikeudesta luovuttaa tietoja toimivaltaiselle Euroopan unionin toimielimelle tai muulle elimelle. Ehdotettu säännös tarjoaa oikeusperustan salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen kaikissa niissä tilanteissa, joissa Euroopan yhteisön lainsäädäntö tai Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvä velvoite edellyttää sitä. Yhteisön lainsäädännössä on useita säännöksiä, jotka edellyttävät tietojen luovuttamista esimerkiksi Euroopan yhteisön valtioneuvoston koskevan lainsäädännön valvontaa varten. De minimis -tukiin kohdistuva Euroopan yhteisön valvonta on lähinnä järjestelmävalvontaa, mutta

sekin saattaa käsittää esimerkiksi yksittäistä yritystä koskevia tietoja. Näin ollen on tarpeen säätää tietojen luovuttamista koskevasta toimivallasta.

Pykälän 3 momentin mukaan verovirasto ja Verohallitus luovuttaisivat 2 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettut tiedot maksutta.

14 §. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhaku veroviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen. Tarkoituksenmukaista on, että muutoksenhaku järjestyisi samalla tavoin kuin muistakin sosiaaliturvamaksua koskevista veroviraston päätöksistä. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että veroviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta vastaavasti kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 17 §:ssä säädetään.

Asianomainen tai veroasiamies, joka on tyytymätön päätökseen, saa hakea siihen valittamalla muutosta siltä hallinto-oikeudelta, jonka tuomiopiiriin maksuvelvollisen kotikunta kuuluu. Ennen valitusta päätöstä on pyydettävä oikaistavaksi ennakkoperintälain 48 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Oikaisuvaatimus on tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen kalenterivuoden alusta, jona päätös on tehty tai asia ratkaistu. Valitus on toimitettava verovirastoon tai hallinto-oikeuteen ennakkoperintä-lain 50 §:ssä säädettyssä ajassa. Valitusajaksi on kuitenkin aina vähintään 60 päivää oikaisu päätöksen tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituksesta huolimatta päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

15 §. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen. Sen mukaan Verohallitus voisi tarvittaessa antaa tarkempia ohjeita, jotka koskevat maksuvapautuksen perusteita, menettelyä ja valvontaa. Ohjeita voitaisiin antaa verovirastoille esimerkiksi maksuvapautuksen perusteita koskevista tulkintakysymyksistä ja työnantajille esimerkiksi aloittamisilmoitukseen ja vuosi-ilmoitukseen liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta.

16 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi yleinen viittaus työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettuun lakiin, jota sovellettaisiin maksuvapautusta koskevaan kokeiluun täydentä-

vänä lakina suhteessa nyt ehdotettavaan lakiin. Esimerkiksi ennakkoratkaisun hakemista koskeva 8 § tulisi tällä perusteella sovellettavaksi.

17 §. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta ja maksuvapautuksen ajoittumisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2009. Pykälän 2 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan vuosina 2005–2009 maksettaviksi tulevien palkkojen perusteella suoritettaviin työnantajan sosiaaliturvamaksuihin. Ottaen huomioon sen, että sosiaaliturvamaksu maksetaan ennakkoperintälain (1118/1996) 12 §:n mukaisesti palkanmaksukuukautta seuraavana kalenterikuukautena, ehdotetaan selvyuden vuoksi lisäksi säädettäväksi, että maksuvapautus koskee ensimmäisen kerran helmikuussa 2005 tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella suoritettavaksi tulevia sosiaaliturvamaksuja ja viimeisen kerran tammikuussa 2010 joulukuussa 2009 maksettujen palkkojen perusteella suoritettavaksi tulevia sosiaaliturvamaksuja.

Lisäksi 3 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi yrityksille, kuntatyönantajille, valtion liikelaitoksille ja kotitalouksille suunnattu tiedottaminen ja hallinnossa tarvittavat toimenpiteet, kuten henkilöstön opastus sekä atk-järjestelmien mukautukset.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2005 alusta. Lakia sovellettaisiin vuosina 2005–2009 maksettaviksi tulevien palkkojen perusteella suoritettaviin työnantajien sosiaaliturvamaksuihin siten, että ensimmäisen kerran vapautuksen saisi helmikuussa 2005 tammikuussa 2005 maksettavien palkkojen perusteella. Viimeisen kerran vapautuksen saisi tammikuussa 2010 joulukuussa 2009 maksettavien palkkojen perusteella.

3. Säättämisyjärjestys

Ehdotetulla lailla vapautetaan suurin osa hallintokokeilualueen työnantajista sosiaali-

turvamaksun suoritusvelvollisuudesta kolmen vuoden ajaksi. Maksuvapautuksesta johtuva menetys on tarkoitus kattaa korottamalla työnantajan sosiaaliturvamaksua 0,008 prosenttiyksikköä.

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäätely edellyttää lähtökohtaisesti samanlaista kohtelua mm. asuinpaikkaan katsomatta. Pelkkää maantieteellistä kriteeriä ei voida pitää perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna hyväksyttävänä perusteena eri asemaan asettamiselle perusoikeusjärjestelmässä, jonka kokonaisuuteen kuuluvat myös liikkumisoikeus ja asuinpaikan valitsemisen vapaus.

Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt jonkinasteiseen erilaisuuteen johtavaa kokeilulainsäädäntöä sinänsä hyväksyttävänä yhdenvertaisuuden kannalta esimerkiksi kotitaloustyön tukemisen (PeVL 19/1997 vp), toimeentulotehtävien siirron (PeVL 2/1994 vp) ja terveyskeskusmaksun (PeVL 3/1991 vp) kohdalla. Valiokunta on tällöin korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyritäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn ja että kokeilu saattaa ainakin joissakin rajoissa muodostaa hyväksyttävän perusteen, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä alueellisessa suhteessa.

Esityksen tavoitteena on tukea Kainuun hallintokokeilualueen elinkeinotoimintaa ja kuntataloutta. Hallintokokeilualue on selvästi lainsäädännössä rajattu.

Kainuussa työttömyys on ollut muuta maata korkeammalla tasolla jo pitkään. Yrityksien toimintaedellytykset ovat siellä muun muassa etäisyyksien vuoksi tavallista heikotmat. Maakunnan väestön yleisen koulutustason nostamista hidastaa koulutetun väestön poismuutto. Väestön väheneminen uhkaa myös alueen julkisia palveluita rahoituskriisin kautta. Tämä kehitys heikentää myös mahdollisuuksia turvata väestön perustuslain 16 ja 19 §:ien mukaiset oikeudet.

Koska kehitys Kainuussa on selvästi muusta maasta jäljessä ja rakenteiden sekä väestömuutosten suunnan muuttaminen kestää pitkään, ei maksuvapautuksen kestoajaksi viisi vuotta, ole niin pitkä, että se olisi yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen. Kainuun kehitys on erityisen seurannan alaisena jo

Kainuun hallintokokeilun kautta. Sosiaaliturvamaksun poistamiskokeilun toimeenpanosta muilla seuduilla saadaan seurantatietoa, jonka perusteella Kainuussa toteutettavaa maksuvapautusta voidaan muuttaa eduskunnan päätöksiin. Kainuun hallintokokeilu itsessään on perusteellisen arvioinnin kohteena.

Hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämismenettelyssä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun hallintokokeilualueella vuosina 2005-2009

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa (366/1963) säädetään velvollisuudesta suorittaa työnantajan sosiaaliturvamaksu, yksityinen työnantaja, valtion liikelaitoksista annetussa laissa (1185/2002) tarkoitettu valtion liikelaitos, 3 §:ssä mainittu kunta sekä Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukainen maakuntahallinto saa tässä laissa säädetyillä edellytyksillä viiden vuoden ajaksi vapautuksen velvollisuudesta suorittaa työnantajan sosiaaliturvamaksua (maksuvapautus).

2 §

Maksuvapautuksen tarkoituksena on tukea työllisyyttä ja työnantajien työllistämisedellytyksiä 3 §:ssä tarkoitetuissa kunnissa.

3 §

Tätä lakia sovelletaan 1 §:ssä tarkoitettuun työnantajaan, jolla on tuloverolain (1535/1992) 13 a §:ssä tarkoitettu kiinteä toimipaikka jossakin seuraavista kunnista: Kajaanin ja Kuhmon kaupungit, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vuolijoen kunnat.

Maksuvapautus koskee vain hallintokokeilualueella sijaitsevan kiinteän toimipaikan työntekijöille maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaalitur-

vamaksua. Kotitaloustyönantaja on oikeutettu maksuvapautukseen, jos työ suoritetaan hallintokokeilualueella.

4 §

Yritystoimintaa harjoittavan työnantajan tämän lain nojalla maksuvapautuksen muodossa saama tuki on EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EY) N:o 69/2001 mukaista tukea (de minimis -tuki). Maksuvapautuksen muodossa annettavan tuen ja yritystoimintaa harjoittavan työnantajan mahdollisesti saaman muun de minimis -tuen yhteismäärä ei saa kolmen vuoden ajanjaksolla ylittää 100 000 euroa.

Työnantajan tämän lain ja työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003-2005 annetun lain nojalla tekemien maksuvapautusväennysten määrä ei saa ylittää 30 000 euroa kultakin palkanmaksuvuodelta määräytyvästä sosiaaliturvamaksusta.

5 §

Maksuvapautukseen ei kuitenkaan ole oikeutettu sellainen työnantaja, jonka pääasiallinen toimiala liikevaihdon perusteella on:

- 1) liikenne;

- 2) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen liitteessä I tarkoitettujen maatalous-, kalastus- ja muiden tuotteiden tuottaminen, jalostaminen tai kaupan pitäminen; tai
3) kivihiilen tuotanto.

6 §

Työnantajan on maksuvapautuksen saadakseen tehtävä verovirastolle aloittamisilmoitus. Ilmoituksessa on annettava tieto työnantajan toimialasta, kotipaikasta, hallintokokemuksen kunnassa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta ja sen työntekijöiden lukumäärästä, kyseisessä toimipaikassa ilmoitusta edeltävän kalenterivuoden aikana maksettujen palkkojen ja niiden perusteella suoritettavan työnantajan sosiaaliturvamaksun määräästä, ilmoitusta edeltävän kolmen vuoden aikana työnantajalle myönnettyistä ja maksetuista de minimis -tuista sekä Verohallituksen määräämät muut tarvittavat tiedot.

Työnantaja on velvollinen välittömästi ilmoittamaan verovirastolle, jos muut kuin työntekijöiden, palkkojen tai sosiaaliturvamaksun määrää koskevat aloittamisilmoituksen tiedot muuttuvat.

Työnantaja vastaa antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Työnantaja on vapautukseen oikeuttavien edellytysten lakatessa velvollinen suorittamaan työnantajan sosiaaliturvamaksun siten kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa säädetään.

7 §

Toimivaltainen verovirasto on työnantajan kotipaikan verovirasto.

Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus antaa pyynnöstä Verohallitukselle ja toimivaltaiselle verovirastolle tietoja 4 ja 5 §:n soveltamisen perusteista sekä avustaa maksuvapautuksen tiedottamisessa työnantajille.

8 §

Työnantaja saa oma-aloitteisesti ilman eri päätöstä tehdä maksuvapautusvähennyksen sen palkanmaksukuukauden sosiaaliturvamaksusta, jona 6 §:ssä tarkoitettu aloittamisilmoitus on jätetty verovirastolle. Maksuvapautus koskee kuitenkin aikaisintaan tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaaliturvamaksua.

Verovirasto voi erityisestä syystä päättää, että maksuvapautus tulee voimaan aloittamisilmoituksen jättämiskuukautta aikaisemmasta ajankohdasta, kuitenkin niin, että se koskee aikaisintaan tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää työnantajan sosiaaliturvamaksua.

9 §

Jos työnantajalla ei ole tämän lain mukaan oikeutta maksuvapautukseen tai osaan siitä, työnantajan sosiaaliturvamaksun jälkikäteen tapahtuvaan perimiseen työnantajalta ja maksunlisäykseen sovelletaan, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10, 11 ja 14 §:ssä säädetään.

10 §

Työnantajan on ilmoitettava verovirastolle maksuvapautusvähennysten määrät ja muut Verohallituksen edellyttämät tiedot ennakkoperintälain (1118/1996) 33 §:ssä tarkoitettulla vuosi-ilmoituksella tai muulla Verohallituksen vahvistaman kaavan mukaisella ilmoituksella.

Säännöllisesti palkkoja maksavan työnantajan on merkittävä maksuvapautusvähennysten määrät myös ennakkoperintälain 32 §:ssä tarkoitettuun valvontailmoitukseen.

11 §

Palkkakirjanpidosta on voitava palkansajittain todeta maksuvapautukseen oikeuttava palkkojen määrä Verohallituksen määräämällä tavalla. Palkkakirjanpitoa on säilytettävä tältä osin 10 vuotta siitä, kun maksuvapautus on työnantajan kohdalla tullut 8 §:n mukaisesti voimaan.

12 §

Tässä laissa tarkoitettuun maksuvapautukseen sovelletaan, mitä ennakkoperintälain 37 §:ssä säädetään verotarkastuksesta ja tiedonantovelvollisuudesta.

13 §

Verovirastolla ja Verohallituksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada

pyynnöstä muilta viranomaisilta maksutta tiedot työnantajan kotipaikasta, toimipaikkojen sijainnista ja toimialasta sekä yritystoimintaa harjoittavalle työnantajalle myönnettystä ja maksetusta de minimis -tuesta samoin kuin maksuvapautuksen edellytysten selvittämistä varten välttämättömät muut tiedot.

Sen lisäksi, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa (1346/1999) säädetään tietojen luovuttamisesta, verovirastolla ja Verohallituksella on salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä luovuttaa:

1) sisäasiainministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle tiedot, joita tarvitaan maksuvapautuksen arvioinnissa ja seurannassa sekä tiedot, joita tarvitaan Kansaneläkelaitokselle maksettavien valtionosuuksien arvioinnissa;

2) muille de minimis -tukia myöntäville viranomaisille tiedot yritystoimintaa harjoittavan työnantajan saamista de minimis -tuista;

3) toimivaltaiselle Euroopan unionin toimielimelle tai unionin muulle elimelle tiedot de minimis -tukena myönnettävästä maksuvapautuksesta, jos Euroopan yhteisön lainsäädännössä tai muussa Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa liittyvässä velvoitteessa sitä edellytetään.

Verovirasto ja Verohallitus luovuttavat 2 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetut tiedot maksutta.

14 §

Veroviraston tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta vastaavasti kuin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 17 §:ssä säädetään.

15 §

Verohallitus voi antaa maksuvapautuksen perusteita, menettelyä ja valvontaa koskevia tarkempia ohjeita.

16 §

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan soveltuvin osin työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettua lakia.

17 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2009.

Tätä lakia sovelletaan vuosina 2005-2009 maksettavien palkkojen perusteella määräytyvään työnantajan sosiaaliturvamaksuun. Maksuvapautus koskee ensimmäisen kerran tammikuussa 2005 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää helmikuussa 2005 suoritettavaksi tulevaa sosiaaliturvamaksua ja viimeisen kerran joulukuussa 2009 maksettujen palkkojen perusteella määräytyvää tammikuussa 2010 suoritettavaksi tulevaa sosiaaliturvamaksua.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*